

ימי עיון בתנ"ך תשפ"א

אורי סמט, חלום הצלם (דניאל ב) – מה למד נבוכדנצר מהצלחתו של דניאל לספר לו את החלום?

חלום הצלם (דניאל ב) – מה למד נבוכדנצר מהצלחתו של דניאל לספר לו את החלום?

אורי סמט, orisamet@gmail.com

1. אמר לו: יש בדך כח לומר לי דבר זה? אמר לו: הן. אמר לו: אימתי? אמר לו: לא שלשים יום, ולא עשרים יום, **אלא לילה אחת המתן לי**. אדיין דניאל לביתה אזל ולחנניה מישאל ועזריה חברוהי מלתא הודע (דניאל ב, יז), כדי שיתפללו עמו.

(תנחומא בובר, מקץ ד)

2. ומקץ שנתיים לחורבן מצרים ראה נבוכדנצר המלך חלום מפליא אשר את פירושו הורה לו א-להים בכבודו ובעצמו בשנתו, **ובקומו ממשכבו שכחו...**

(יוסף בן מתתיהו, קדמוניות היהודים, ספר עשירי, 195-212, תרגום א' שליט, ירושלים תשס"ב, עמ' 362-363)

3.

(א) ותתפעם רוחו - בפרעה נאמר ותפעם רוחו (בראשית מא) שלא נעלם ממנו אלא פתרון החלום וכאן **שנעלם ממנו גם החלום** נכפלה הלשון.

(רש"י)

4. לפי שלא ביקש מהם פתרון בלבד אלא עצם החלום מה הוא. **ולא מפני שהוא שכח אותו, אלא שבחן אותו בכך**, כי אילו שכח אותו לא היה סומך על מה שידמו לו חלום מסויים והיה מפקפק בו, ואפשר שיאמרו דבר אמת ולא תתברר צדקתם, אלא שהוא הפליג בבחינתם.

(רב סעדיה גאון, דניאל עם תרגום ופירוש הגאון רבנו סעדיה, מהדורת ר"י קאפח, ירושלים תשמ"א, עמ' לא, פסוק ב)

5. (ג) ויאמר – אמר אחד מן הגאונים כי היה יודע נבוכדנצר החלום ובא לנסות חכמיו. ולולי זה לא האמין בדברי דניאל והנה הכתוב מעיד ותפעם רוחי לדעת החלום וכאשר אמר לו רעיונך על משכבך סליקו **מיד נזכר** כי כן היה וכאשר הזכיר הצלם אז **נזכר** לו כן.

(אבן עזרא)

6. אם רצה הקב"ה לדבר עם נבוכדנצר ולומר לו את סודו, מה טעם גרם לו לשכוח את החלום ולהיזקק לדניאל שיזכיר לו את חלומו ויפרשו?

...אלא שיש לזכור שעם כל חשיבותו של נבוכדנצר כשליטו הנגלה של העולם, הוא אינו אלא שפל אנשים, שפרט לכמה רגעים שבהם שיבח את אלוהי השמים, עבד עבודה זרה, גילה עריות ושפך דמים כמעט ללא גבול. עם אדם כזה אין לקב"ה דיבור ישיר, גם לא דרך חלומות. נבוכדנצר חולם, אך שוכח את חלומו ואינו מבינו. הוא יכול להבין את דבר ה' רק דרך דיבורו של הקב"ה בדרכו הנסתרת אל דניאל.

(הרב י' מדן, דניאל – גלות והתגלות, אלון שבת תשס"ו, עמ' 40)

ימי עיון בתנ"ך תשפ"א

אורי סמט, חלום הצלם (דניאל ב) – מה למד נבוכדנצר מהצלחתו של דניאל לספר לו את החלום?

7. המבוא הכפול לחלום:

לא:

(כז) ענה דניאל קדם מלכא ואמר רזה די מלכא שאל לא חפיימין אשפין חרטמין גזרין וכליו להחניה למלכא:
(כז) ענה דניאל לפני המלך ואומר: הרז אשר המלך שואל אין חכמים, אשפים, חרטמים וקוסמים יכולים להגיד למלך.

שולח
ההודעה

כן:

(כח) ברם איתי א-לה בשמיא גלא רזין והודע למלכא נבוכדנצר מה די להוא באחרית יומיא חלמך וחזוי ראשך על משכבך דנה הוא: פ
(כח) אולם, יש א-לוה בשמים מגלה רזים, והודיע למלך נבוכדנצר, מה שיהיה באחרית הימים, חלומך וחזיונות ראשך על משכבך זה הוא.

כן:

(כט) אתה אנת מלכא רעיונך על משכבך סלקו מה די להוא אחרי דנה וגלא רזיא הודעך מה די להוא:
(כט) אתה, המלך, מחשבותיך על משכבך עלו, מה שיהיה אחרי כן, ומגלה הרזים הודיעך מה שיהיה.

מקבל
ההודעה

לא:

(ל) ואנה לא בחכמה די איתי בי מן כל חייא רזא דנה גלי לי להן על דברת די פשרא למלכא יהודעון ורעיוני לבךך תנדע:
(ל) ואני, לא בחכמה שיש בי מכל החיים נגלה לי רז זה, אלא על דברת, שאת הפתרון למלך יודיעו, ואת רעיונות לבךך תדע.

8. כששמע נבוכדנצר המלך את הדברים האלה והכיר את חלומו, נדהם לסגולות נפשו של דניאל ונפל וברך את דניאל, כדרך שמתחיים לאלוהים. וציוה להקריב לו קרבנות כלאלוהים ולא עוד אלא שקרא לו בשם אלוהים ועשה אותו ואת קרוביו לאפיטרופסים על כל ממלכתו.

(יוסף בן מתתיהו, שם)

9. דבר אחר מפני מה בקש יעקב אבינו שלא יקבר במצרים שלא יעשו אותו עבודת כוכבים שכשם שנפרעין מן העובד כך נפרעין מן הנעבד דכתיב (שמות יב) ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים, וכן אתה מוצא בדניאל כיון שפתר את חלומו של נבוכדנצר מה כתיב (דניאל ב) באדין מלכא נבוכדנצר נפל על אפוהי ולדניאל סגיד ומנחה וניחוחין אמר לנסכא ליה, אבל דניאל לא קיבל. למה שכשם שנפרעים מעובדי עבודת כוכבים כך נפרעים הימנה, וכן אתה מוצא בחירם כיון שעשה עצמו אלוה... אמר לו הקב"ה הנה חכם אתה מדניאל שנבוכדנצר בקש להקריב לו ולא רצה ואת עושה עצמך אלוה...
(בראשית רבה צו, ה)

10. אמר לנסכה – רצה לעשותו אלוה.

(רש"י)

11. והנה חשבו כמו אלוה.

(אבן עזרא)

ימי עיון בתנ"ך תשפ"א

אורי סמט, חלום הצלם (דניאל ב) – מה למד נבוכדנצר מהצלחתו של דניאל לספר לו את החלום?

12. ההשתחויה הזו שהשתחוה נבוכדנצר לדניאל לא נאמר במקרא נגדו על שקיבל ממנו זאת מאומה, לפי שמותר בתורתנו שנשתחוה זה לזה השתחוית כבוד לא השתחוית עבודה... אבל הקרבנות לא קבלם, ולפיכך נאמר בכתוב 'אמר לנסכא ליה', ונמצא שזה היה בדבור לא בפועל.

(רס"ג, שם, עמ' נז-נט)

13. את הניגוד בין פסוק 46 לפסוק 47 מסביר רס"ג באופן הבא- מכיוון שראה נבוכדנצר כי דניאל איננו קבל מידו את מנחתו, אמר הוא דברי שבח לא-ל. (רס"ג, דניאל, על אתר). הסבר זה אשר מגלה רגישות לניגוד הקיים בין הפסוקים, מעניין הוא, אולם אין הוא עולה מפשט הכתובים.

(נ' גולן, 'סיפורי דניאל – ניתוח ספרותי של דניאל א-ו, עבודת דוקטור, אוניברסיטת בר-אילן תשע"ז, עמ' 82, הע' 154)

14. תוך כדי לימוד תנ"ך נתקלתי בתופעה האומרת דרשני: כפילות ויאמר. כלומר: לא מתוך דו-שיח בין שניים, אלא אותה האישיות מדברת-אומרת, ובכל זאת אין כתבי הקודש מסתפקים בביטוי "ויאמר" הכתוב עם פתיחת דבריו, ומוסיפים שוב בהמשך דבריו הרצופים את הביטוי "ויאמר", ולכאורה ללא כל צורך מאחר שכל הקטע מתיחס לפותח באמירה, מבלי שהופסק באמצע. הדבר הזה חוזר כמאה פעמים בתנ"ך, במיוחד מרובים המקרים בתורה, והמפרשים כמעט שאינם מעירים על כך... עיון נוסף בדבר גילה לי שהסיבה לכך היא הפסקה החלה בדברי המדבר, ומאחר שלאחריה הוא פותח מחדש את השיחה, הצריך הכתוב לכתוב שוב "ויאמר", כאדם המתחיל את דבריו.

(מ' שילוח, 'ויאמר... ויאמר', בתוך א' וייזר וב"צ לוריא [עורכים], ספר קורנגרין, תל-אביב תשכ"ד, עמ' 251)

15. תא שמע עוד זו דרש תודוס איש רומי מה ראו חנניה מישאל ועזריה שמסרו עצמן על קדושת השם לכבשן האש נשאו קל וחומר בעצמן מצפרדעים ומה צפרדעים שאין מצווין על קדושת השם כתיב בהו... ובתנור וּבמשארותיך אימתי משארות מצויות אצל תנור הוי אומר בשעה שהתנור חם אנו שמצווין על קדושת השם על אחת כמה וכמה

(בבלי, פסחים נג ע"ב)

16. ...ומפרש רבנו תם דצלם זה שעשה נבוכדנצר לאו עבודה זרה הוה אלא אינדרטא שעשה לכבוד עצמו ולכך קאמר מה ראו.

(תוספות, שם ד"ה מה ראו)

ימי עיון בתנ"ך תשפ"א

אורי סמט, חלום הצלם (דניאל ב) – מה למד נבוכדנצר מהצלחתו של דניאל לספר לו את החלום? ייסודן של מכללות לימשיץ והרצוג

דניאל פרק ב – הפרק ותרגומו

<p>תרגום ש"ל גורדון (כתובים עם ביאור חדש, תל-אביב תרצ"ח)</p>	<p>מקור</p>
<p>(ד) ונדברו הפשדים למלך ארמית: המלך, לעולמים חיה! אמר את החלום לעבדך, ואת הפתרון נגידה.</p> <p>(ה) עונה המלך ואומר אל הפשדים: הדבר ודאי ממני, אם לא תודיעוני את החלום ואת פתרונו, נתחיים תעשו, ובתיכם אשפה יושמו.</p> <p>(ו) ואם את החלום ואת פתרונו תגידו, מתנות ותשורות וכבוד רב תקבלו מלפני; אלא את החלום ואת פתרונו הגידו לי.</p> <p>(ז) ענו שנית ואומרים: המלך, את החלום יאמר לעבדך, ואת הפתרון נגידה.</p> <p>(ח) עונה המלך ואומר: נכון יודע אנכי, כי זמן אתם קונים, כל-עמת שראיתם כי ודאי מאתי הדבר.</p> <p>(ט) שאם את החלום לא תודיעוני, אהד הוא משפטכם, ודבר כוזב ומשחת התכונותם לאמר לפני, עד שהזמן ישתנה; אלא את החלום אמרו לי, ואדע כי את פתרונו תגידוני.</p> <p>(י) ענו הפשדים לפני המלך ואומרים: אין אדם על היבשה אשר את דבר המלך יוכל להגיד, כל-עמת שכל מלך גדול ושליט, דבר כזה לא שאל מכל חרטם, אשף וכשדי.</p> <p>(יא) והדבר אשר המלך שואל כבוד הוא, ואחר אין אשר יגידנו לפני המלך, אלא אלהים אשר אין מדורם עם בשר.</p> <p>(יב) כל-עמת זה התאנף המלך וקצף מאד, ויאמר להאביד את כל חכמי בבל.</p> <p>(יג) והדת יצאה, והחכמים נהרגים, ועמדו דניאל וחבריו לההרג.</p> <p>(יד) אזי דניאל השיב עצה וטעם לאריוף שר הטבחים של המלך, אשר יצא להרג את חכמי בבל.</p> <p>(טו) עונה ואומר לאריוף הממנה של המלך: למה הדת עזה מלפני המלך? אזי הודיע אריוף את הדבר לדניאל.</p> <p>(טז) ודניאל כנס ובקש מן המלך, כי יתן לו זמן, ואת הפתרון יגיד למלך.</p>	<p>(א) ובשנת שתים למלכות נבוכדנצר חלם נבוכדנצר חלמות ותתפעם רוחו ושנתו נהיתה עליו:</p> <p>(ב) ויאמר המלך לקרא לחרטמים ולאשפים ולמכשפים ולפשדים להגיד למלך חלמותיו ויבאו ויעמדו לפני המלך:</p> <p>(ג) ויאמר להם המלך חלום חלמתי ותפעם רוחי לדעת את החלום:</p> <p>(ד) ונדברו הפשדים למלך ארמית מלכא לעלמין חיי אמר חלמא לעבדיך לעבדך ופשרא נחוא:</p> <p>(ה) ענה מלכא ואמר לכשדיא לכשדאי מלכא מני אזדא הן לא תהודיעוני חלמא ופשרה הדמין תתעבדון ובתיכון נלי יתשמון:</p> <p>(ו) והן חלמא ופשרה תהחון מתנן ונבזבה ויקר שגיא תקבלון מן קדמי להן חלמא ופשרה החוני:</p> <p>(ז) ענו תנינות ואמרין מלכא חלמא יאמר לעבדוהי ופשרה נהחנה:</p> <p>(ח) ענה מלכא ואמר מן יציב ידע אנה די עדנא אנתון זבניו כל קבל די חזיתון די אזדא מני מלכא:</p> <p>(ט) די הן חלמא לא תהודיעני חדה היא דתכון ומלה כדבה וישחיתה הזמנתון הזדמנתון למאמר קדמי עד די עדנא ישתנא להן חלמא אמרו לי ואנדע די פשרה תהחונני:</p> <p>(י) ענו כשדיא כשדאי קדם מלכא ואמרין לא איתי אנש על יבשתא די מלת מלכא יוכל להחניה כל קבל די כל מלך רב ושליט מלה כדנה לא שאל לכל חרטם ואשף וכשדי:</p> <p>(יא) ומלכא די מלכה שאל יקירה ואחרן לא איתי די חונה קדם מלכא להן אלהין די מדרהון עם בשרא לא איתוהי:</p> <p>(יב) כל קבל דנה מלכא בנס וקצף שגיא ואמר להובדה לכל חכמי בבל:</p> <p>(יג) ודתא נפקת וחכימא מתקטלון ובעו דניאל וחברוהי להתקטלה: פ</p> <p>(יד) באדון דניאל התיב עטא וטעם לאריוף רב טבחיא די מלכא די נפק לקטלה לחכמי בבל:</p> <p>(טו) ענה ואמר לאריוף שליטא די מלכא על מה דתא מהחצפה מן קדם מלכא אדון מלכא הודע אריוף לדניאל:</p> <p>(טז) ודניאל על ובעה מן מלכא די זמן ינתן לה ופשרא להחניה למלכא: פ</p>

ימי עיון בתנ"ך תשפ"א

אורי סמט, חלום הצלם (דניאל ב) – מה למד נבוכדנצר מהצלחתו של דניאל לספר לו את החלום?

(יז) אָדִין דָּנִיֵּאל לְבִיתָהּ אֲזַל וְלַחֲנָנְיָהּ מִיִּשְׁאֵל וְעֲזָרְיָהּ וְעֲזָרְיָהּ חֲבֵרוֹהִי מִלְּתָא הוֹדַע:
 (יח) וְרַחֲמִין לְמַבְעָא מִן קָדָם אֶ-לֵה שְׁמִיָּא עַל רְזָה דְנָה דִּי לֹא יְהַבְדּוּן דָּנִיֵּאל וְחֲבֵרוֹהִי עִם שְׁאָר חֲכִימֵי בְּבֶל:
 (יט) אָדִין לְדָנִיֵּאל בְּחֻזָּא דִּי לִילָא רְזָה גְּלִי אָדִין דָּנִיֵּאל בְּרֵךְ לֵ-לֵה שְׁמִיָּא:
 (כ) עֲנָה דָּנִיֵּאל וְאָמַר לְהוּא שְׁמָה דִּי אֶ-לֵהא מְבַרְךְ מִן עֲלָמָא וְעַד עֲלָמָא דִּי חֲכָמְתָא וְגַבְוֵרְתָא דִּי לֵה הִיא:
 (כא) וְהוּא מְהַשְׁנֵא עֲדָנְיָא וְזַמְנֵיָא מְהַעֲדָה מַלְכִין וּמְהַקִּים מַלְכִין יְהַב חֲכָמְתָא לְחֲכִימִין וּמְנַדְעָא לְיָדְעֵי בִינָה:
 (כב) הוּא גְּלֵא עֲמִיקְתָּא וּמְסַתְרָתָא יָדַע מַה בְּחַשׁוּכָא וְנַהִירָא וְנַהִירָא עֲמָה שְׂרָא:
 (כג) לָךְ אֶ-לֵה אֲבָהִיתִי מְהוּדָא וּמְשַׁבַּח אֲנָה דִּי חֲכָמְתָא וְגַבְוֵרְתָא יְהַבְתָּ לִּי וְכַעַן הוֹדַעְתִּינִי דִּי בַעֲיָנָא מְנַדְעָא דִּי מַלְתָּ מִלְּקָא הוֹדַעְתִּנָּא:
 (כד) כָּל קַבְלָא דְנָה דָּנִיֵּאל עַל עַל אַרְיֹוֹף דִּי מְנִי מִלְּקָא לְהוֹבְדָה לְחֲכִימֵי בְּבֶל אֲזַל וְכֹן אָמַר לֵה לְחֲכִימֵי בְּבֶל אַל תְּהוֹבְדוּ הַעֲלֵנִי קָדָם מִלְּקָא וּפְשָׁרָא לְמִלְּקָא אַחֲנָא: ס
 (כה) אָדִין אַרְיֹוֹף בְּהַתְּבַהֲלָה הִנְעַל לְדָנִיֵּאל קָדָם מִלְּקָא וְכֹן אָמַר לֵה דִּי הַשְׁפַּחְתָּ גְּבַר מִן בְּנֵי גְלוּתָא דִּי יְהוּד דִּי פְשָׁרָא לְמִלְּקָא יְהוּדַע:
 (כו) עֲנָה מִלְּקָא וְאָמַר לְדָנִיֵּאל דִּי שְׁמָה בְּלִטְשָׁאצַּר הָאִיתִיךָ הָאִיתִיךָ פְּהַל לְהוֹדַעְתִּינִי חֲלָמָא דִּי חֲזִית וּפְשָׁרָה:
 (כז) עֲנָה דָּנִיֵּאל קָדָם מִלְּקָא וְאָמַר רְזָה דִּי מִלְּקָא שְׂאֵל לֹא חֲכִימִין אֲשַׁפִּין חֲרֻטְמִין גְּזָרִין יְכָלִין לְהַחְנוּיָה לְמִלְּקָא:
 (כח) בְּרַם אִיתִי אֶ-לֵה בְּשְׁמִיָּא גְּלֵא רְזִין וְהוֹדַע לְמִלְּקָא נְבוּכַדְנֶצַּר מַה דִּי לְהוּא בְּאַחְרִית יוֹמֵיָא חֲלָמָךְ וְחֻזִּין רֵאשֻׁף עַל מְשַׁכְּבָךְ דְנָה הוּא: פ
 (כט) אַנְתָּה אַנְתָּ מִלְּקָא רַעֲיוֹנְךָ עַל מְשַׁכְּבָךְ סִלְקוּ מַה דִּי לְהוּא אַחְרֵי דְנָה וְגֵלָא רְזֵיָא הוֹדַעְךָ מַה דִּי לְהוּא:
 (ל) וְאַנְה לֹא בְּחֲכָמָה דִּי אִיתִי בִּי מִן כָּל חֲנֵיָא רְזָא דְנָה גְּלִי לִי לְהוּן עַל דְּבַרְתָּ דִּי פְשָׁרָא לְמִלְּקָא יְהוֹדַעוּן וְרַעֲיוֹנֵי לְבָבְךָ תִּנְדַּע:
 (לא) אַנְתָּה אַנְתָּ מִלְּקָא חֲזָה הוֹיְתָ וְאַלוּ צֵלָם חַד שְׁגִיָּא צֵלָמָא דְכֹן רַב וְזִיוָה יְתִיר קֵאָם לְקַבְלָךְ וְרוּחַ דְחִיל:
 (לב) הוּא צֵלָמָא רֵאשֵׁה דִּי דְהַב טַב חֲדוּהִי וּדְרַעוּהִי דִּי כְּסָף מְעוּהִי וְנִרְכָּתָה דִּי נְחָשׁ:
 (לג) שְׁקוּהִי דִּי פִרְזֵל רְגִלוּהִי מִנְהוּן מִנְהוּן דִּי פִרְזֵל וּמִנְהוּן דִּי חֲסָף:
 (לד) חֲזָה הוֹיְתָ עַד דִּי הַתְּגַזְרַת אֲבֹן דִּי לֹא בִידִין וּמְחַת לְצֵלָמָא עַל רְגִלוּהִי דִּי פִרְזֵלָא וְחֲסָפָא וְהַדְקַת הַמּוֹן:
 (יז) אָזִי דָּנִיֵּאל לְבִיתוֹ הִלְךְ, וְלַחֲנָנְיָהּ, מִיִּשְׁאֵל וְעֲזָרְיָהּ חֲבֵרָיו אֶת הַדָּבָר הוֹדִיעַ.
 (יח) וְרַחֲמִים לְבַקֵּשׁ מִלְּפָנֵי אֱ-לֹהֵי הַשָּׁמַיִם עַל הַרְזָה הַזֶּה, שֶׁלֹּא יֵאבְדוּ דָּנִיֵּאל וְחֲבֵרָיו עִם שְׁאָר חֲכָמֵי בְּבֶל.
 (יט) אָזִי נִגְלָה הַרְזָה לְדָנִיֵּאל בְּחֻזִּיוֹן הַלְּיָלָה, אָזִי בְּרֵךְ דָּנִיֵּאל אֶת אֱ-לֹהֵי הַשָּׁמַיִם.
 (כ) עוֹנָה דָּנִיֵּאל וְאָמַר: יְהִי שֵׁם הָאֱ-לֹהִים מְבָרַךְ, מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם, אֲשֶׁר הַחֲכָמָה וְהַגְּבוּרָה שְׁלוֹ הִיא.
 (כא) וְהוּא מְשַׁנֵּה אֶת הַעֲתִים וְאֶת הַזְּמַנִּים, מַעֲבִיר מַלְכִים וּמְקִים מַלְכִים, נוֹתֵן אֶת הַחֲכָמָה לְחֲכָמִים, וְאֶת הַמְּדַע לְיוֹדְעֵי בִינָה.
 (כב) הוּא מְגַלֵּה אֶת הַעֲמֻקּוֹת וְאֶת הַנְּסֻתָּרוֹת, יוֹדַע מַה שֶׁבְּחֻשָׁף, וְהָאוֹר עֲמוֹ שְׂרוּי.
 (כג) לָךְ אֶ-לֵה אֲבוֹתֵי, מוֹדָה וּמְשַׁבַּח אֲנִי, אֲשֶׁר אֶת הַחֲכָמָה וְהַגְּבוּרָה נִתַּתְּ לִי, וְכַעַת הוֹדַעְתִּינִי אֶת אֲשֶׁר בְּקִשְׁוֹנֵי מַמְדָּא, שֶׁאֶת דְּבַר הַמְּלָךְ הוֹדַעְתִּנִּי.
 (כד) כָּל-עֲמֻת זֶה דָּנִיֵּאל נִכְנַס אֶל אַרְיֹוֹף, אֲשֶׁר מְנֵה הַמְּלָךְ לְהַאֲבִיד אֶת חֲכָמֵי בְּבֶל, הִלְךְ וְכֹן אָמַר לוֹ: אֶת חֲכָמֵי בְּבֶל אַל תִּאֲבָד, הַכְּנִיסֵנִי לְפָנֵי הַמְּלָךְ, וְאֶת הַפְּתוּרוֹן לְמְלָךְ אֲגִידָה.
 (כה) אָזִי הַכְּנִיס אַרְיֹוֹף בְּהַתְּבַהֲלוֹת אֶת דָּנִיֵּאל לְפָנֵי הַמְּלָךְ, וְכֹן אָמַר לוֹ: מְצִאתִי אִישׁ מְבַנֵּי גְלוּתָא יְהוּדָה, אֲשֶׁר יוֹדִיעַ אֶת הַפְּתוּרוֹן לְמְלָךְ.
 (כו) עוֹנָה הַמְּלָךְ וְאָמַר לְדָנִיֵּאל, אֲשֶׁר שְׁמוֹ בְּלִטְשָׁאצַּר: הַיִּשְׁפָּךְ יְכוֹל לְהוֹדִיעֵנִי אֶת הַחֲלוּם אֲשֶׁר רָאִיתִי וְאֶת פְּתוּרוֹנוֹ?
 (כז) עוֹנָה דָּנִיֵּאל לְפָנֵי הַמְּלָךְ וְאָמַר: הַרְזָה אֲשֶׁר הַמְּלָךְ שׂוֹאֵל אִין חֲכָמִים, אֲשַׁפִּים, חֲרֻטְמִים וְקוֹסְמִים יְכוֹלִים לְהַגִּיד לְמְלָךְ.
 (כח) אוּלָם, יֵשׁ אֶ-לוֹה בְּשָׁמַיִם מְגַלֵּה רְזִים, וְהוֹדִיעַ לְמְלָךְ נְבוּכַדְנֶצַּר, מַה שִׁיְהִיָּה בְּאַחְרִית הַיָּמִים, חֲלוּמָךְ וְחֻזִּיוֹנוֹת רֵאשֻׁף עַל מְשַׁכְּבָךְ זֶה הוּא.
 (כט) אַתָּה, הַמְּלָךְ, מַחְשְׁבוֹתֶיךָ עַל מְשַׁכְּבָךְ עָלוּ, מַה שִׁיְהִיָּה אַחְרֵי כֵן, וּמְגַלֵּה הַרְזִים הוֹדִיעְךָ מַה שִׁיְהִיָּה.
 (ל) וְאַנִּי, לֹא בְּחֲכָמָה שְׁפִישׁ בִּי מִכָּל חֲנֵיָם נִגְלָה לִי רְזָה, אֲלֵא עַל דְּבַרְתָּ, שֶׁאֶת הַפְּתוּרוֹן לְמְלָךְ יוֹדִיעוּ, וְאֶת רַעֲיוֹנוֹת לְבָבְךָ תִּנְדַּע.
 (לא) אַתָּה הַמְּלָךְ, רוּאָה הִיִּיתָ וְהִנֵּה צֵלָם אַחַד גְּדוֹל, צֵלָם זֶה גְּדוֹל הוּא וְהַדְרֹו רַב, עוֹמֵד נִגְדָךְ וּמְרַאֲחוּ נוֹרָא.
 (לב) הַצֵּלָם הַהוּא, רֵאשׁוּ שֶׁל זָהָב טוֹב, חֲזָהוּ וּזְרוּעוֹתָיו שֶׁל כְּסָף, מְעִיו וִירְכִיו שֶׁל נְחָשׁ.
 (לג) שׁוֹקִיו שֶׁל בְּרִזֵּל, רְגָלָיו, מְהוּן שֶׁל בְּרִזֵּל וּמְהוּן שֶׁל חֲרָשׁ.
 (לד) רוּאָה הִיִּיתָ, עַד שֶׁנִּכְרַתְתָּ אֲבֹן שֶׁלֹּא בִידִין, וְתַדְּ אֶת הַצֵּלָם עַל רְגָלָיו שֶׁל בְּרִזֵּל וְחֲרָשׁ, וְתַדְּק אֹתוֹן.

(יז) אָדִין דָּנִיֵּאל לְבִיתָהּ אֲזַל וְלַחֲנָנְיָהּ מִיִּשְׁאֵל וְעֲזָרְיָהּ וְעֲזָרְיָהּ חֲבֵרוֹהִי מִלְּתָא הוֹדַע:
 (יח) וְרַחֲמִין לְמַבְעָא מִן קָדָם אֶ-לֵה שְׁמִיָּא עַל רְזָה דְנָה דִּי לֹא יְהַבְדּוּן דָּנִיֵּאל וְחֲבֵרוֹהִי עִם שְׁאָר חֲכִימֵי בְּבֶל:
 (יט) אָדִין לְדָנִיֵּאל בְּחֻזָּא דִּי לִילָא רְזָה גְּלִי אָדִין דָּנִיֵּאל בְּרֵךְ לֵ-לֵה שְׁמִיָּא:
 (כ) עֲנָה דָּנִיֵּאל וְאָמַר לְהוּא שְׁמָה דִּי אֶ-לֵהא מְבַרְךְ מִן עֲלָמָא וְעַד עֲלָמָא דִּי חֲכָמְתָא וְגַבְוֵרְתָא דִּי לֵה הִיא:
 (כא) וְהוּא מְהַשְׁנֵא עֲדָנְיָא וְזַמְנֵיָא מְהַעֲדָה מַלְכִין וּמְהַקִּים מַלְכִין יְהַב חֲכָמְתָא לְחֲכִימִין וּמְנַדְעָא לְיָדְעֵי בִינָה:
 (כב) הוּא גְּלֵא עֲמִיקְתָּא וּמְסַתְרָתָא יָדַע מַה בְּחַשׁוּכָא וְנַהִירָא וְנַהִירָא עֲמָה שְׂרָא:
 (כג) לָךְ אֶ-לֵה אֲבָהִיתִי מְהוּדָא וּמְשַׁבַּח אֲנָה דִּי חֲכָמְתָא וְגַבְוֵרְתָא יְהַבְתָּ לִּי וְכַעַן הוֹדַעְתִּינִי דִּי בַעֲיָנָא מְנַדְעָא דִּי מַלְתָּ מִלְּקָא הוֹדַעְתִּנָּא:
 (כד) כָּל קַבְלָא דְנָה דָּנִיֵּאל עַל עַל אַרְיֹוֹף דִּי מְנִי מִלְּקָא לְהוֹבְדָה לְחֲכִימֵי בְּבֶל אֲזַל וְכֹן אָמַר לֵה לְחֲכִימֵי בְּבֶל אַל תְּהוֹבְדוּ הַעֲלֵנִי קָדָם מִלְּקָא וּפְשָׁרָא לְמִלְּקָא אַחֲנָא: ס
 (כה) אָדִין אַרְיֹוֹף בְּהַתְּבַהֲלָה הִנְעַל לְדָנִיֵּאל קָדָם מִלְּקָא וְכֹן אָמַר לֵה דִּי הַשְׁפַּחְתָּ גְּבַר מִן בְּנֵי גְלוּתָא דִּי יְהוּד דִּי פְשָׁרָא לְמִלְּקָא יְהוּדַע:
 (כו) עֲנָה מִלְּקָא וְאָמַר לְדָנִיֵּאל דִּי שְׁמָה בְּלִטְשָׁאצַּר הָאִיתִיךָ הָאִיתִיךָ פְּהַל לְהוֹדַעְתִּינִי חֲלָמָא דִּי חֲזִית וּפְשָׁרָה:
 (כז) עֲנָה דָּנִיֵּאל קָדָם מִלְּקָא וְאָמַר רְזָה דִּי מִלְּקָא שְׂאֵל לֹא חֲכִימִין אֲשַׁפִּין חֲרֻטְמִין גְּזָרִין יְכָלִין לְהַחְנוּיָה לְמִלְּקָא:
 (כח) בְּרַם אִיתִי אֶ-לֵה בְּשְׁמִיָּא גְּלֵא רְזִין וְהוֹדַע לְמִלְּקָא נְבוּכַדְנֶצַּר מַה דִּי לְהוּא בְּאַחְרִית יוֹמֵיָא חֲלָמָךְ וְחֻזִּין רֵאשֻׁף עַל מְשַׁכְּבָךְ דְנָה הוּא: פ
 (כט) אַנְתָּה אַנְתָּ מִלְּקָא רַעֲיוֹנְךָ עַל מְשַׁכְּבָךְ סִלְקוּ מַה דִּי לְהוּא אַחְרֵי דְנָה וְגֵלָא רְזֵיָא הוֹדַעְךָ מַה דִּי לְהוּא:
 (ל) וְאַנְה לֹא בְּחֲכָמָה דִּי אִיתִי בִּי מִן כָּל חֲנֵיָא רְזָא דְנָה גְּלִי לִי לְהוּן עַל דְּבַרְתָּ דִּי פְשָׁרָא לְמִלְּקָא יְהוֹדַעוּן וְרַעֲיוֹנֵי לְבָבְךָ תִּנְדַּע:
 (לא) אַנְתָּה אַנְתָּ מִלְּקָא חֲזָה הוֹיְתָ וְאַלוּ צֵלָם חַד שְׁגִיָּא צֵלָמָא דְכֹן רַב וְזִיוָה יְתִיר קֵאָם לְקַבְלָךְ וְרוּחַ דְחִיל:
 (לב) הוּא צֵלָמָא רֵאשֵׁה דִּי דְהַב טַב חֲדוּהִי וּדְרַעוּהִי דִּי כְּסָף מְעוּהִי וְנִרְכָּתָה דִּי נְחָשׁ:
 (לג) שְׁקוּהִי דִּי פִרְזֵל רְגִלוּהִי מִנְהוּן מִנְהוּן דִּי פִרְזֵל וּמִנְהוּן דִּי חֲסָף:
 (לד) חֲזָה הוֹיְתָ עַד דִּי הַתְּגַזְרַת אֲבֹן דִּי לֹא בִידִין וּמְחַת לְצֵלָמָא עַל רְגִלוּהִי דִּי פִרְזֵלָא וְחֲסָפָא וְהַדְקַת הַמּוֹן:

ימי עיון בתנ"ך תשפ"א

אורי סמט, חלום הצלם (דניאל ב) – מה למד נבוכדנצר מהצלחתו של דניאל לספר לו את החלום?

(לה) אָזי הוֹדְקוּ הַבְּרָזָל, הַחֲרָשׁ, הַנְּחֹשֶׁת, הַכֶּסֶף וְהַזָּהָב, וְהָיוּ כְמוֹ מַגְרָנוֹת קִיץ וְתִשָּׂא אוֹתָם הַרוּחַ, וְכָל מְקוֹם לֹא נִמְצָא לָהֶם, וְהֶאֱבֹן אֲשֶׁר הִכְתָּה אֶת הַצֶּלֶם הִיָּתָה לְהַר גְּדוֹל, וּמְלָאָה כָּל הָאָרֶץ.
 (לו) זֶה הַחֲלוֹם, וְאֵת פְּתָרוֹנוֹ נֹאמַר לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ.
 (לז) אֵתָה הַמֶּלֶךְ, מֶלֶךְ הַמְּלָכִים, אֲשֶׁר אַל־לֵהי הַשָּׁמַיִם נָתַן לָךְ אֶת הַמְּלוּכָה, אֶת הַעֹז, וְאֶת הַתְּקֹף וְאֶת הַכְּבוֹד.
 (לח) וּבְכָל שְׂדָרִים בְּנֵי הָאָדָם, אֶת חֵיַת הַשָּׂדֶה וְעוֹף הַשָּׁמַיִם נָתַן בְּיָדְךָ וְהִשְׁלִיטְךָ בְּכָל־ם, אֵתָה הוּא רֹאשׁ הַזָּהָב.
 (לט) וְאַחֲרֶיךָ תִּקְוִים מְלָכוֹת אַחֲרֵת שְׂפֵלָה מִמֶּךָ, וּמְלָכוֹת שְׁלִישִׁית אַחֲרֵת מִנְחֹשֶׁת, אֲשֶׁר תִּמְשַׁל בְּכָל הָאָרֶץ.
 (מ) וּמְלָכוֹת רְבִיעִית תִּהְיֶה חֹזְקָה כְּבָרָזָל, כָּל־עֲמֹת שֶׁהַבְּרָזָל מִדַּק וְטוֹחוֹן אֶת הַכֶּלֶל, וְכַבְּרָזָל הוֹרֵעַ – אֵת כָּל אֵלֶּה תִּדְדַק וְתִרְעַ.
 (מא) וְאֲשֶׁר רָאִיתָ הַרְגָּלִים וְהֶאֱצָבְעוֹת, מֵהוּ חֲרָשׁ הַיּוֹצֵר וּמֵהוּ בְּרָזָל, מְלָכוֹת חֲלוּקָה תִּהְיֶה, וּמַעֲצָם הַבְּרָזָל יִהְיֶה בָּהֶם, כָּל־עֲמֹת שְׂרָאִיתָ בְּרָזָל מֵעֶרֶב בְּחֲרָשׁ הַסּוּן.
 (מב) וְאַצְבָּעוֹת הַרְגָּלִים, מֵהוּ בְּרָזָל וּמֵהוּ חֲרָשׁ, מִקְצַת הַמְּלָכוֹת תִּהְיֶה חֹזְקָה, וּמִמֶּנָּה תִּהְיֶה שְׁבוּרָה.
 (מג) וְאֲשֶׁר רָאִיתָ הַבְּרָזָל מֵעֶרֶב בְּחֲרָשׁ הַסּוּן, מִתְעַרְבִים יִהְיוּ בְּזָרַע הָאֲנָשִׁים, וְלֹא יִהְיוּ דְבָקִים זֶה בְּזֶה, כְּמוֹ שֶׁהַבְּרָזָל לֹא יִתְעַרֵב עִם הַחֲרָשׁ.
 (מד) וּבִימִיָּהֶם שֶׁל הַמְּלָכִים הַהֵם, יָקִים אַל־לֵהי הַשָּׁמַיִם מְלָכוֹת, אֲשֶׁר לְעוֹלָם לֹא תִשָּׁחַת, וּמְלָכוֹתֶיהָ לְעַם אַחֵר לֹא תִעֲזָב, תִּדְדַק וְתִכְלָה כָּל אֵלֶּה הַמְּלָכוֹת, וְהִיא תִעֲמַד לְעוֹלָמִים.
 (מה) כָּל־עֲמֹת שְׂרָאִיתָ, כִּי מִן הָהָר נִכְרְתָה אָבֹן שֶׁלֹּא בְּדִים, וְהַדְּסָה אֶת הַבְּרָזָל, וְאֵת הַנְּחֹשֶׁת, וְאֵת הַחֲרָשׁ, וְאֵת הַכֶּסֶף, וְאֵת הַזָּהָב, הָאֵל־הַגְּדוֹל הוֹדִיעַ אֶת הַמֶּלֶךְ, מֵה שִׁיְהִיָּה אַחֲרֵי זֶה, וְנִכְוֹן הַחֲלוֹם וְנִאָמַן פְּתָרוֹנוֹ.
 (מו) אָזי הַמֶּלֶךְ נְבוּכַדְנֶצַּר נָפַל עַל פָּנָיו, וְלִדְנִיָּאל סָגַד, וּמִנְחָה וּנְיָחוּחִים אָמַר לְנִסְיָ לֹ.
 (מז) עוֹנָה הַמֶּלֶךְ לְדְנִיָּאל וְאוֹמַר: אֲמַת כִּי אַל־לֵהִיכֶם הוּא אַל־לֵהי הָאֱלֹהִים, וְאִדוּנִי הָאִדוּנִים וּמַגְלָה רְזִים, אֲשֶׁר יִכְלָתָ לְגַלוֹת אֶת הַרְזֵי הַזֶּה.
 (מח) אָזי הַמֶּלֶךְ אֵת דְּנִיָּאל גָּדַל, וּמִתְנוֹת רְבוֹת גְּדוֹלוֹת נָתַן לוֹ, וְיִשְׁלִיטָהוּ עַל כָּל מְדִינַת בָּבֶל, וְרַב סַגְנִים עַל כָּל חֲכָמֵי בָבֶל.
 (מט) וְדְנִיָּאל בִּקֵּשׁ מִן הַמֶּלֶךְ, וַיִּמָּן עַל עֲבוֹדַת מְדִינַת בָּבֶל אֶת שְׂדָרְךָ מִישָׁף וְעַבְדֵּךְ נָגוּ, וְדְנִיָּאל בִּשְׁעַר הַמֶּלֶךְ.

(לה) בָּאֲדִינוּ דָקוּ כַחֲדָה פְּרָזָלָא חֲסָפָא נְחֹשָׁא כֶסֶפָא וְדַהָבָא וְהוּוּ כְעוּר מִן אֲדָרֵי קִיט וּנְשָׂא הַמּוֹן רוּחָא וְכָל אֲתֵר לֹא הִשְׁתַּכַּח לְהוֹן וְאִבְנָא דִי מַחַת לְצִלְמָא הַוֹת לְטוּר רַב וּמְלַת כָּל אֲרָעָא:
 (לו) דְנָה חֲלָמָא וּפְשָׁרָה נֹאמַר קְדָם מֶלְכָא:
 (לז) אַנְתָּה אֲנִתָּ מֶלְכָא מֶלֶךְ מְלָכֵי דִי אַל־לֵהי שְׁמֵיָא מְלָכוּתָא חֲסָנָא וְתִקְפָא וּיְקָרָא יְהֵב לָךְ:
 (לח) וּבְכָל דִי דֹארִין דְרִין בְּנֵי אֲנָשָׁא חִיּוֹת בְּרָא וְעוֹף שְׁמֵיָא יְהֵב בְּיָדְךָ וְהִשְׁלִטְךָ בְּכָל־הוֹן אַנְתָּה אֲנִתָּ הוּא רֹאשָׁה דִי זְהָבָא:
 (לט) וּבְתִרְךָ תִּקְוִים מְלָכוּ אַחֲרֵי אֲרַע אֲרַע מְנָדָ וּמְלָכוּ תְלִיתִיָא תְלִיתִיָא אַחֲרֵי דִי נְחֹשָׁא דִי תִשְׁלַט בְּכָל אֲרָעָא:
 (מ) וּמְלָכוּ רְבִיעִיָה רְבִיעִיָה תִהוּוּ תִקְיָה כְּפְרָזָלָא כָּל קָבֵל דִי פְרָזָלָא מִהִדַּק וְחִשֵּׁל כְּלָא וְכַפְרָזָלָא דִי מְרַעַע כָּל אֲלִין תִּדְדַק וְתִרְעַ:
 (מא) וְדִי חֲזִיתָה רְגְלֵיָא וְאַצְבָּעוֹתָא מִנְהוֹן מִנְהוֹן חֲסוּף דִי פְחָר וּמִנְהוֹן וּמִנְהוֹן פְּרָזָל מְלָכוּ פְלִיגָה תִהוּוּ וּמִן נִצְבָתָא דִי פְרָזָלָא לְהוּוּ בַּה כָּל קָבֵל דִי חֲזִיתָה פְרָזָלָא מְעַרַב בְּחֲסוּף טִינָא:
 (מב) וְאַצְבָּעוֹת רְגְלֵיָא מִנְהוֹן פְּרָזָל וּמִנְהוֹן וּמִנְהוֹן חֲסוּף מִן קְצַת מְלָכוּתָא תִהוּוּ תִקְיָה וּמִנְהוּ תִהוּוּ תְבִירָה:
 (מג) דִי וְדִי חֲזִיתָ פְרָזָלָא מְעַרַב בְּחֲסוּף טִינָא מִתְעַרְבִין לְהוֹן בְּזָרַע אֲנָשָׁא וְלֹא לְהוֹן דְבָקִין דְנָה עִם דְנָה הָא כְדִי פְרָזָלָא לֹא מִתְעַרַב עִם חֲסָפָא:
 (מד) וּבִיּוֹמֵיהוֹן דִי מְלָכֵיָא אֲנוּן יָקִים אַל־לֵהי שְׁמֵיָא מְלָכוּ דִי לְעֻלְמִין לֹא תִתְחַבֵּל וּמְלָכוּתָהָ לְעַם אַחֲרִין לֹא תִשְׁתַּבַּק תִּדְדַק וְתִסִּיף כָּל אֲלִין מְלָכוּתָא וְהִיא תִקְוִים לְעֻלְמֵיָא:
 (מה) כָּל קָבֵל דִי חֲזִיתָ דִי מְטוּרָא אַתְגְּזֹרַת אָבֹן דִי לֹא בִידִין וְהַדְּקַת פְּרָזָלָא נְחֹשָׁא חֲסָפָא כֶסֶפָא וְדַהָבָא אַל־לֵהי רַב הוֹדַע לְמֶלְכָא מָה דִי לְהוּוּ אַחֲרֵי דְנָה וְיִצִיב חֲלָמָא וּמְהִימִן פְשָׁרָה: פ
 (מו) בָּאֲדִינוּ מֶלְכָא נְבוּכַדְנֶצַּר נָפַל עַל אַנְפוּהֵי וְלִדְנִיָּאל סָגַד וּמִנְחָה וּנְיָחוּחִין אָמַר לְנִסְכָּה לֵה:
 (מז) עֹנָה מֶלְכָא לְדְנִיָּאל וְאָמַר מִן קִשְׁט דִי אַל־לֵהִיכֹון הוּא אַל־לֵהי אֱלֹהִין וּמְרָא מְלָכִין וְגַלָּה רְזִין דִי יִכְלָתָ לְמַגְלָא רְזֵה דְנָה:
 (מח) אָדִין מֶלְכָא לְדְנִיָּאל רַבִּי וּמִתְנֵן רַבְרָבִין שְׂגִיָאֵן יְהֵב לֵה וְהִשְׁלִטָהוּ עַל כָּל מְדִינַת בָּבֶל וְרַב סַגְנִין עַל כָּל חֲכָמֵי בָבֶל:
 (מט) וְדְנִיָּאל בְּעָא מִן מֶלְכָא וּמְנִי עַל עֲבִידְתָא דִי מְדִינַת בָּבֶל לְשְׂדָרְךָ מִישָׁף וְעַבְדֵּךְ נָגוּ וְדְנִיָּאל בְּתִרְעַ מֶלְכָא: פ